

проф. д-р АЛИ ВЕЙСЕЛ

Дипломиран експерт-счетоводител

Регистриран одитор

Преподавател във Висшето училище
по застраховане и финанси – София

Али Вейсел е роден на 06.05.1984 г. в град Бургас. Има бакалавърска и магистърска степен по специалност „Счетоводство и контрол”. През 2011 г. му е присъдена образователна и научна степен „доктор” по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност”. През 2014 г. е избран за доцент по икономика (Счетоводство и одит), а от 2019 г. е професор по икономика (Счетоводство, одит и анализ).

От 2005 до 2012 г. работи последователно като счетоводител, главен счетоводител и финансов директор.

През 2009 г. придобива сертификат за вътрешен одитор в публичния сектор от Министерството на финансите.

От 2011 г. е дипломиран експерт-счетоводител и регистриран одитор към Института на дипломираните експерт-счетоводители. Управява професията на регистриран одитор по одитиране на финансови отчети на предприятия.

От 2012 г. е преподавател по счетоводство и одит във Висшето училище по застраховане и финанси – София.

АКТУАЛНИ ПРОБЛЕМИ НА СТАНДАРТИЗАЦИЯТА В СЧЕТОВОДСТВОТО В БЪЛГАРИЯ

Резюме

В студията се изследват актуалните проблеми на стандартизацията в счетоводството в България. Представят се възникването и развитието на Международните стандарти за финансова отчетност. Обобщават се основните затруднения при тяхното прилагане и се обосновава необходимостта от по-опростени стандарти за по-малките предприятия.

Очертават се основните тенденции в развитието на Националните счетоводни стандарти. С изследване на някои разпоредби се доказва, че в тях има множество пропуски, които водят до нарушаване на изискванията за достоверност и уместност на информацията.

За решаването на проблемите се предлага прилагането на Международния стандарт за финансова отчетност за малки и средни предприятия, разработен от Съвета по международни счетоводни стандарти. В систематизират вид се посочват някои от неговите норми, които са важни за прилагането на опростени стандарти за финансова отчетност. Акцентира се на необходимостта от представяне на всички компоненти на отчетите, включително на пояснителните приложения.

Prof. ALI VEYSEL, PhD

Certified Public Accountant

Registered Auditor

Lecturer at VUZF University – Sofia

CURRENT PROBLEMS OF STANDARDIZATION IN ACCOUNTING IN BULGARIA

Summary

The study examines the current problems of standardization in accounting in Bulgaria. The emergence and development of International Financial Reporting Standards is presented. The main difficulties in their application are summarized and the need for simpler standards for smaller businesses is justified.

It outlines the main trends in the development of the National Accounting Standards. The research of some provisions reveals that there are many omissions in them, which lead to a violation of the requirements for the reliability and relevance of the information.

Solving the identified problems requires to apply the International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities, developed by the International Accounting Standards Board. Some of its norms, which are important for the application of simplified financial reporting standards, are systematized. Emphasis is placed on the need to present all components of statements, including notes.

АКТУАЛНИ ПРОБЛЕМИ НА СТАНДАРТИЗАЦИЯТА В СЧЕТОВОДСТВОТО В БЪЛГАРИЯ

Увод

През 1990 г. в България започва разработването на нова система за счетоводство, която съответства на съвременните пазарни условия. Въз основа на *Международните счетоводни стандарти* (МСС) се приемат първите *Национални счетоводни стандарти* (НСС), в сила от 01.01.1993 г. През следващите години те се променят многократно с цел синхронизиране на съдържанието им с международните норми. Последните съществени промени са направени с приемането на нови стандарти през 2005 г. След това не е прилаган систематичен процес за тяхното актуализиране в светлината на измененията в международните стандарти. Това води до влошаване на качеството на финансовата отчетност. Намалява се сравнимостта на отчетите. Някои разпоредби водят до нарушаване на изискванията за достоверно и уместно представяне на информацията.

Затова през последните години се повдига въпросът за актуализиране на националните стандарти или за приемането на нови. Някои от пропуските се дължат на слабостите на европейските разпоредби, които също не съответстват на добрите световни практики.

Целта на студията е да се систематизират актуалните проблеми на стандартизацията в счетоводството в България и да се анализират възможностите за нейното подобряване.

За постигането на целта се поставят следните **задачи**:

- да се изследва възникването и развитието на стандартизацията в счетоводството;
- да се представят основните тенденции в развитието на приложимите стандарти в България;
- да се анализират проблемите при прилагане на националните стандарти;
- да се изведат насоките за подобряване на стандартизацията в счетоводството.

Защитава се **тезата**, че за подобряването на финансовата отчетност е необходимо да се прилага *Международният стандарт за финансова отчетност за малки и средни предприятия* (МСФО за МСП).

Възникване и развитие на стандартизацията в счетоводството

Историческите факти сочат, че счетоводството има хилядолетна история. Нарастващите размери на стопанската дейност в древността водят до необходимост от контрол, за който се изисква отчетност. Регистрират се държавните приходи и разходи, движението и наличността на ценностите, изпълнението на работата и други. В резултат

на бурното развитие на търговията и банковата система през XIV и XV век се утвърждава двустранното счетоводство, с което се въвежда счетоводният баланс като инструмент за осъществяване на контрол върху предприятията.

По-късно счетоводството се определя като „езика на бизнеса“, който се прилага за вземането на икономически решения от инвеститори, кредитори, мениджъри, клиенти, доставчици и други. С цел премахване на различията в този език започва **стандартизацията**. През 1939 г. *Американският институт на дипломираните експерт-счетоводители* (AICPA) издава първите национални счетоводни стандарти (Generally Accepted Accounting Principles).

Глобализацията на икономиката води и до издаването на международни стандарти. През 1973 г., след споразумение между професионалните счетоводни организации на някои държави, се основава комитет, който започва издаването на МСС. През 2001 г. комитетът се заменя от *Съвета по международни счетоводни стандарти*, като новите стандарти се наричат МСФО.

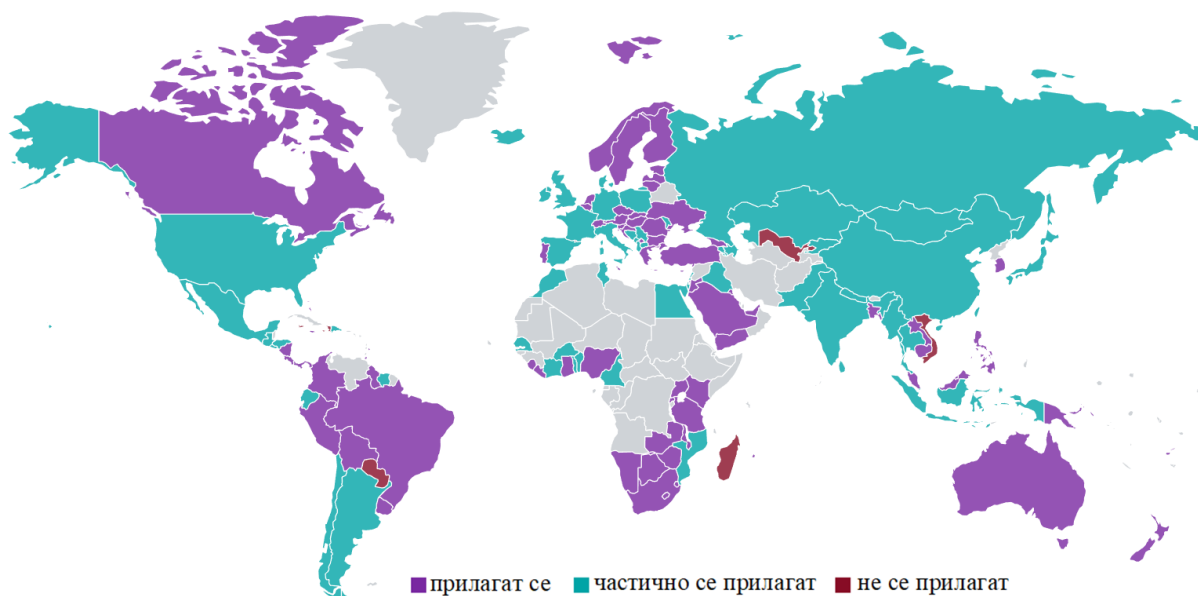
Първите международни стандарти включват повечето от прилаганите счетоводни методи в различните страни. Така се допускат множество алтернативи и стандартизацията не води до желаната сравнимост в отчетите на предприятията. Затова през 1989 г. се издава рамка (преработена през 2010 и 2018 г.), която включва концепциите, стоящи в основата на разработването и усъвършенстването на стандартите. Тя създава подходяща теория на финансовото счетоводство, за съставянето на финансови отчети, които съдържат полезна финансова информация. Освен това рамката е ценна за разбирането и тълкуването на стандартите, както и за разработването на счетоводни политики, които се основават на последователни концепции, когато липсва стандарт за конкретна операция или друго събитие.

Международните стандарти имат редица **предимства**, които могат да се систематизират, както следва:

- постигане на по-голяма съпоставимост на финансовите отчети от различни страни, на конкурентите в един сектор или от различни отрасли;
- подобряване качеството на финансовата отчетност и оповестяванията за по-точни пазарни очаквания и прогнози;
- подобряване функционирането на капиталовите пазари чрез увеличаване на трансграничните сделки, по-лесен достъп до капитали и подобрена защита на инвеститорите;

Поради тези ползи те се подкрепят от международни структури, като *Световната банка*, *Международния валутен фонд*, *Г-20*, *Съвета за*

финансова стабилност и Базелския комитет за банков надзор. МСФО се прилагат в 144 държави¹, представени на следната фигура:²

Фиг. № 1. Държави, в които се прилагат МСФО

Международните стандарти са с високо качество, защото се разработват и изменят след значителни проучвания и анализи. В това отношение са показателни стандартите за финансови инструменти и лизинга, които са преработени след многогодишни усилия.

Първият стандарт за финансови инструменти – МСС 32 *Финансови инструменти: представяне и оповестяване*, влиза в сила от 01.01.1996 г. Той се отнася само за представяне и оповестяване (през 2007 г. оповестяванията са отделени в МСФО 7 *Финансови инструменти: оповестяване*). По-важните аспекти, свързани с признаване, оценяване и отписване, са стандартизирани с МСС 39 *Финансови инструменти: признаване и оценяване*, който влиза в сила от 01.01.2001 г., като временен стандарт поради спорните въпроси. Затова продължава работата по издаване на нов стандарт – МСФО 9 *Финансови инструменти*. Непълни негови версии са публикувани през 2009, 2010 и 2013 г. През 2014 г. е представен окончателният стандарт, който влиза в сила от 01.01.2018 г. С него са премахнати недостатъците, включително изключенията, приложими само за определени категории инструменти.

МСС 17 *Счетоводство на лизинга* е приет през 1982 г. и влиза в сила от 01.01.1984 г. През 1997 г. е приет нов стандарт – МСС 17 *Лизинг*. Поради несъответствия на някои негови разпоредби с концептуалната рамка през 2009 г. са представени дискуссионни документи за възможните

¹ <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/why-global-accounting-standards/> [Accessed September 1, 2022].

² <https://www.ifac.org/what-we-do/global-impact-map> [Accessed September 1, 2022].

подобрения. През 2016 г. е публикуван МСФО 16 *Лизинг*, който влиза в сила от 01.01.2019 г.

Наред с предимствата международните стандарти имат и определени **недостатъци**. При тях балансът между ползите и разходите е неблагоприятно повлиян от честите промени, сложността и нарастващия обем на оповестяванията. Например след приемането на стандартите, с Регламент № 1126/2008 на Комисията от 3 ноември 2008 г., публикуван в Официалния вестник на Европейския съюз от 29.11.2008 г., до началото на 2022 г. са обнародвани 76 изменения. Уместно е твърдението, че непрекъснатите промени имат „разрушително значение за моралната устойчивост на счетоводната ценностна система“.³ Обемът на стандартите в изданието на Комитета от 1991 г. е 467 страници,⁴ а последното издание на актуалните стандарти към 01.01.2022 г. е в обем от 1 856 страници (с насоките и основанията за заключения – общо 5 408 страници).⁵ Освен това за българската практика имат значение неточностите в превода и несъответствията между оригиналните и консолидираните текстове, публикувани в сайта на Официалния вестник на Европейския съюз.

Тези недостатъци се открояват при по-малките предприятия. Затова в повечето страни за тях се прилагат по-опростени (национални или международни) стандарти.

Исторически преглед на приложимите стандарти в България

Нормативното **регламентиране** на счетоводството в България започва с приемането на *Търговския закон* от 1897 г.⁶ Той определя задължителните търговски книги и изисква отчитането да отразява истината. През следващите години се обнародват и други закони – *Закон за търговските книги* (от 1921 и от 1947 г.) и *Закон за счетоводството* (от 1948 г.). В периода от 1951 до 1991 г. правилата за отчитането и финансовите отчети се определят с подзаконовни нормативни актове. След това се разработва нова система за счетоводство, отговаряща на пазарните условия. На база действащите МСС са издадени първите български *Национални счетоводни стандарти (НСС)*, които влизат в сила от 01.01.1993 г.

През 1996 и 1998 г. са приети нови НСС, които също съответстват на МСС. От 01.01.2003 г. се въвежда изискването финансовите отчети на банки, застрахователни и инвестиционни дружества, осигурители и предприятия, които са емитенти, да се съставят на базата на **МСС** (включващи и МСФО). С тази разпоредба се въвежда втора база за

³ Динев, М. Съвременни проблеми на счетоводството, Годишник на ИДЕС, София, 2013, с. 7 – 28, с. 26.

⁴ International Accounting Standards. International Accounting Standards Committee. London, 1991.

⁵ IFRS Standards. Issued at 1 January 2022, International Accounting Standards Board, <https://shop.ifrs.org> [Accessed September 1, 2022].

⁶ Бъчварова, М. Търговскоправен контекст на развитието на счетоводството в България, списание ИДЕС, Извънреден брой, 2021, с. 4.

финансова отчетност. Тя става задължителна и за други предприятия от 2005 г.

През 2005 г. са приети *Национални стандарти за финансови отчети за малки и средни предприятия*. Наименованието на тези стандарти е изменено на НСС от 01.01.2016 г.

Повечето промени в националните стандарти са извършени, за да се постига по-голямо съответствие с международните рамки. Това е нормално, защото международните стандарти включват най-добрите световни практики. Но за използване на техните предимства е необходимо да се избере адекватен подход. За съжаление, българските стандарти представляват „нередактиран превод на МСС в изданието им от началото на XXI век“⁷. Те са непълни, остарели и с редица неточности. Това води до съществени **пропуски в отчетността**, защото над 97% от българските предприятия прилагат НСС като счетоводна база.⁸ В това отношение в *Стратегията за развитието на Института на дипломираните експерт-счетоводители през периода до 2028 година*, приета през 2020 г., е посочена потребността от разработването на модерни, актуални и съответни на изискванията на времето национални счетоводни стандарти или на възприемането на МСФО за МСП.⁹

Проблеми при прилагане на Националните счетоводни стандарти

Проблемите при прилагане на НСС могат да се представят чрез някои съществени пропуски, които водят до влошаване качеството на информацията.

Прието е измененията в международните счетоводни и одиторски стандарти да **влизат в сила** поне една година след тяхното представяне. Тази добра практика не се спазва относно НСС. Например стандартите, обнародвани на 07.04.2005 г. в Държавен вестник, са в сила от началото на текущата година, а публикуваните промени на 12.01.2016 г. – от 1 януари на същата година.

В **Общите разпоредби** на НСС¹⁰ е посочено, че чрез тях се постига съответствие с изискванията на нормативните актове на Европейския съюз в областта на счетоводството и на МСС, както и унифицирано прилагане на възприетата международна терминология. Това е важно за увеличаване сравнимостта на финансовите отчети. Въпреки това обаче националните стандарти в много отношения не съответстват на актуалните международни стандарти.

⁷ Свраков, А. Развитие на счетоводното законодателство в България, списание ИДЕС, Извънреден брой, 2021, с. 17.

⁸ Савова, К. Историческа ретроспекция и тенденции в развитието на Националните счетоводни стандарти в България. Научни трудове на УНСС. София, ИК – УНСС (1) 2022, с. 311 – 322.

⁹ Стратегия за развитието на ИДЕС през периода до 2028 година, приета от Общото събрание на ИДЕС на 13.01.2020 г.

¹⁰ Национални счетоводни стандарти, обн., ДВ, бр. 30 от 7 април 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм., ДВ, бр. 86 от 26 октомври 2007 г., в сила от 1 януари 2008 г., изм. и доп., ДВ, бр. 3 от 12 януари 2016 г., в сила от 01.01.2016 г., изм., ДВ, бр. 15 от 19 февруари 2019 г.

Несъответствия има дори в *Общите разпоредби на НСС*. През 2004 г. *Съветът по международни счетоводни стандарти* започва проект за преразглеждане на рамката от 1989 г., въз основа на която се разработват и преработват стандартите. През 2010 г. се публикува новата версия – *Концептуалната рамка за финансова отчетност*. Но *Общите разпоредби на НСС*, преработени през 2016 г., се основават на старата рамка от 1989 г. Те не са преработени и след приемането на *Концептуалната рамка* от 2018 г.¹¹ Поради това съдържат стари постановки като дефиницията за актив и качествените характеристики на информацията. Неточният превод на доход (income) и приход (revenue) и липсата на определение за всеобхватен доход (comprehensive income) водят до неясни текстове, включително за печалбата (profit), например следните:

- печалбата на предприятието е показател за оценка на резултатите от дейността; елементите, пряко свързани с печалбата, са приходите и разходите;
- приходите на предприятието обхващат както приходите от обичайна дейност (приходи), така и приходите от случайни или нехарактерни за основната дейност на предприятието приходи (печалби).

Неразбираемо е твърдението, че приходите включват приходи. Не може печалбите, които се определят от приходите и разходите, да се представят като вид приходи. Трябва да се посочи, че доходите съдържат приходи (доходи от обичайната дейност) и друг всеобхватен доход, който не е част от печалбата.

Концептуалната рамка за финансова отчетност има изключително голямо значение за международните стандарти, защото се използва както за разработване на стандарти, така и при приемането на счетоводни политики от съставлящите финансови отчети. В параграф 10 от МСС 8 *Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки*¹² е посочено, че при липса на МФСО, които да са конкретно приложими към дадена операция, ръководството използва собствените си преценки. Съгласно параграф 11 от този стандарт при извършване на тези преценки ръководството се позовава и оценява приложимостта на следните източници, посочени в низходящ ред:

- изискванията на МФСО, занимаващи се с подобни въпроси; и
- дефинициите, критериите за признаване и концепциите за оценка на активи, пасиви, доходи и разходи, изложени в *Концептуалната рамка*.

¹¹ Conceptual Framework for Financial Reporting, March 2018. Issued by the International Accounting Standards Board, <https://www.ifrs.org>

¹² Международни счетоводни стандарти, приети с Регламент № 1126/2008 на Комисията от 3 ноември 2008 г., публикуван в Официален вестник на Европейския съюз от 29.11.2008 г., посл. изм., Регламент (ЕС) 2021/1421 на Комисията от 30 август 2021 година, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз от 31.08.2021 г. Консолидиран текст, публикуван в сайта на Официалния вестник на Европейския съюз. Дата на документа: 01.01.2022 г.

Съвременните счетоводни стандарти са общи рамки за достоверно представяне. Затова *Концептуалната рамка* намира приложение и при отклонения от счетоводните стандарти, които съгласно МСС 1 *Представяне на финансови отчети* могат да се извършат в изключително редки обстоятелства. Когато ръководството прецени, че спазването на даден МСФО ще бъде толкова подвеждащо, че ще противоречи на целта на финансовите отчети, изложена в *Концептуалната рамка*, предприятието се отклонява от изискванията, като извършва необходимите оповестявания.

Общите разпоредби на НСС нямат аналогично приложение. Това е така, защото съгласно параграф 3.2 от СС 1 – *Представяне на финансови отчети* финансовите отчети трябва да представят вярно и честно финансовото състояние на предприятието, отчетения финансов резултат, промените в паричните потоци и в собствения капитал. Счита се, че вярно и честно представяне е постигнато, когато предприятието:

- а) е избрало и прилагало счетоводна политика в съответствие със Закона за счетоводството и НСС;
- б) е избрало и прилагало за нерешени въпроси в НСС счетоводна политика в съответствие с МСС и е оповестило този факт.

Тъй като при липса на национален стандарт се използват международните, не е необходимо в *Общите разпоредби на НСС* да се представи теорията на финансовото счетоводство, подобно на *Концептуалната рамка*. В тях могат да се включат само основните понятия и принципи, които са важни за разбиране на стандартите. Настоящият подход не води до подобряване на отчетността, а до объркване поради несъответствията.

Съществени пропуски има и в разпоредбите на счетоводните стандарти. В тази връзка е достатъчно да се представят някои изисквания на СС 2 – *Отчитане на стоково-материалните запаси*, СС 7 – *Отчети за паричните потоци*, СС 17 – *Лизинг* и СС 42 – *Прилагане за първи път на Националните счетоводни стандарти* и съответните международни стандарти.

За отчитане на **материалните запаси** се прилага СС 2 – *Отчитане на стоково-материалните запаси*. Според параграф 2 от стандарта стоково-материалните запаси се **определят** като текущи (краткотрайни) материални активи под формата на:

- а) материали, придобити главно чрез покупка и предназначени основно за влагане в производствения процес с цел произвеждане на продукция или услуги;
- б) продукция, създадена в резултат на производствен процес в предприятието и предназначена за продажба;
- в) стоки, придобити главно чрез покупка и предназначени за продажба;
- г) незавършено производство, представляващо съвкупност от разходи, от които се очаква да се произведе продукция;

д) инвестиция в материален запас – материални активи, придобити за инвестиционни цели, а не за ползване.

В съответния международен стандарт – МСС 2 *Материални запаси*, на който трябва да съответства националният, материалните запаси са активи:

- а) държани за продажба в обичайния ход на стопанската дейност;
- б) намиращи се в процес на производство за такава продажба; или
- в) под формата на материали или запаси, които се изразходват в производствения процес или при предоставянето на услуги.

За разлика от МСС 2, в СС 2 има изискване за материално-веществена форма на материалните запаси. Затова активите, които са закупени с цел продажба, но не са материални, например квотите за емисии на парникови газове, не могат да се отчитат като стоки. Тъй като липсва национален стандарт за отчитане на нематериални стоки, трябва да се прилагат международните. Но тяхното изключване от обхвата на националните стандарти няма логично обяснение.

МСС 2 регламентира **способи за оценка на себестойността** на материалните запаси. Методът на стандартната себестойност за разходите или методът „цени на дребно“ може да бъде използван за удобство, ако резултатите се приближават до себестойността. Стандартната себестойност взема предвид нормалните нива на материали и доставки, труда, ефикасността и използването на капацитета. Методът „цени на дребно“ се използва често в търговията на дребно за оценяване на голям брой бързооборотни позиции от материални запаси, които имат еднакви надценки и за които е неуместно използването на други методи. Себестойността на материалните запаси се определя, като продажната цена на запасите се намалява с подходящия процент на брутната надценка.

За **изписване на себестойността** се използват конкретна идентификация на себестойността, първа входяща – първа изходяща (FIFO) и среднопретеглена стойност. Конкретна идентификация за себестойността означава, че определени разходи се свързват с установени позиции материални запаси. Това е подходящо третиране на единици, които са предназначени за конкретен проект. Методът не е уместен при голям брой позиции, които обичайно са взаимозаменяеми.

В СС 2 не са регламентирани способите стандартна себестойност и „цени на дребно“, въпреки че те се използват на практика от много предприятия. Допуска се прилагането на алтернативния метод на последната входяща – първа изходяща (lifo) стойност, който не е разрешен от МСС. Това намалява сравнимостта на отчетите.

Подобни несъответствия има относно **отчета за паричните потоци**. В параграфи 16 и 17 от МСС 7 *Отчети за паричните потоци* е посочено, че **кредитите, предоставени на трети страни** (които не са предоставени от финансова институция) и тяхното погасяване са примери за парични потоци от инвестиционна дейност. Паричните

постъпления от емитиране на заеми и паричните погашения на получени в заем средства се представят във финансовата дейност. Това е логично, защото финансирането представлява осигуряване на парични средства, а инвестирането е процесът на тяхното влагане. Но според параграф 15.6 от СС 7 – *Отчети за паричните потоци* и примерната схема на отчета за паричните потоци, представена в приложение № 1 към стандарта, паричните потоци, свързани с получени и предоставени заеми, се включват във финансовата дейност. По този начин част от инвестиционната дейност се представя като финансова.

Съгласно параграф 18 от МСС 7 предприятията трябва да **отчитат паричните потоци от оперативната дейност**, като използват: а) или прекия метод, при който се отразяват главните групи от брутни парични постъпления и брутни парични плащания; б) или косвения метод, при който печалбата или загубата се коригира по отношение на ефекта на сделките, извършвани по безналичен път. СС 7 допуска само прекия метод.

Националните стандарти и в това отношение не удовлетворяват потребностите на практиката. Изследванията показват, че финансовите анализатори предпочитат прекия метод, но банките и другите потребители на отчетите – косвения, който дава по-ясна представа за текущото начисляване в по-малките предприятия.¹³

Историческите факти също потвърждават значението на косвения метод. През 70-те и 80-те години на ХХ век безспорно печеливши фирми, според отчетите за приходите и разходите, фалират поради липса на пари. Това се дължи основно на възможността да се отчитат приходи, които не водят до генерирането на входящи парични потоци. Причините много често са в агресивни счетоводни практики, т.е. завишаване на финансовия резултат чрез приходи, които не са реални. При сравнението на нетните потоци от оперативната дейност с финансовите резултати може да се установи кои приходи на предприятието генерират входящи парични потоци.

Съществени неточности има в отчитането на **лизинга** по СС 17 – *Лизинг*. През 2019 г. бяха подобрени някои разпоредби, например изискването „начислените наемни вноски“ да се отчитат като „разходи за външни услуги“ (въпреки че начисляване означава отчитане на приходи или разходи) и задължението за задбалансово отчитане на наетите активи по справедлива стойност (разпоредба, която няма значение за финансовите отчети, но създава административна тежест). Но други ненужни или грешни норми са запазени, например за оповестяване стойността на получените по оперативен лизинг активи и записването на наетия актив по справедлива стойност или със стойността на минималните лизингови плащания, ако те са по-ниски. Не е необходимо да се представи стойността на обект, който не се признава като актив. Стойността на минималните лизингови плащания включва и лихвите. Затова справедливата стойност на актива трябва да се съпостави с

¹³ Basis for Conclusions on Exposure Draft. IFRS for Small and Medium-sized Entities, International Accounting Standards Board, February 2007, <https://www.ifrs.org>.

настоящата стойност на минималните лизингови плащания (дисконтираната стойност на минималните лизингови плащания) и активът да се признава по по-ниската от двете стойности.

Друго отклонение представлява отчитането на финансови разходи и приходи за бъдещи периоди по СС 17, които не отговарят на дефинициите за актив и пасив.

Също така трябва да се отбележи, че МСФО 16 *Лизинг* премахва разграничаването на лизинговите договори при лизингополучателите на оперативен и финансов лизинг и въвежда отчитането на актив с право на ползване. Този подход в по-голяма степен съответства на *Концептуалната рамка*. Чрез него се съставят по-достоверни финансови отчети. Затова е необходимо СС 17 да се преработи в тази насока.

Интересно е, че пропуски има и в **по-новите разпоредби**, например в СС 42 – *Прилагане за първи път на Националните счетоводни стандарти*, приет през 2016 г.¹⁴ Този стандарт е подобен на МСФО 1 *Прилагане за първи път на Международните стандарти за финансова отчетност*, но в него не са включени някои от основните разпоредби, които са важни за прилагане при промяна на общата рамка за финансова отчетност.

В СС 42 е посочено, че предприятие, което не е представило финансови отчети за предходни години, също прилага стандарта. В случая обаче трябва да се има предвид, че финансовите отчети на новорегистрираните предприятия, избрани на прилагат националните стандарти, не трябва да се изготвят в съответствие с този стандарт, защото те нямат предходни периоди. Тази разпоредба, заимствана от МСФО 1, се отнася за предприятия, които не са съставили отчети за предишни периоди, т.е. не са използвали нито една обща рамка за финансова отчетност. Тя няма практическо приложение за българските предприятия, които при всички случаи имат законово задължение да съставят годишни финансови отчети.

Някои текстове от стандарта съдържат израза „предходна счетоводна база за финансова отчетност“, както в МСФО 1. Пояснено е обаче, че стандартът се отнася само за предприятия, които са прилагали МСС и преминават към НСС. Това означава, че се използват норми, които са предназначени за специфични случаи, които могат да възникнат в други държави. Този подход на стандартизация води до неясни постановки.

На основание параграф 2.6 от СС 42 предприятията могат да не извършват преизчисления в съответствие с НСС при съставянето на първите си отчети относно бизнес комбинации, които са осъществени преди датата на преминаване към стандартите. Тази разпоредба е подобна на правилото в параграф В1 от МСФО 1. Но в тази връзка в международния стандарт са посочени множество изисквания, които са насочени към постигането на достоверно представяне.

¹⁴ Вейсел, А. Проблеми при прилагане за първи път на Националните счетоводни стандарти, студия, Годишник на ИДЕС, София, 2016, с. 189 – 214.

Поради тези и други пропуски в СС 42, съгласно насоките в СС 1, той трябва да се прилага съвместно с разпоредбите на МСФО 1. Националният стандарт (с обем 8 стандартни страници) е съкратен вариант на международния (с обем 48 страници), но не води до опростяване на отчетността.

Специално внимание заслужават **съкратените отчети и оповестяванията**. Отчетите се съставят и публикуват, за да се използват при вземането на решения за предоставяне на ресурси на предприятието. За тази цел се анализират финансовите резултати и финансовото състояние. Но без подходящи данни не може да се извърши ефективен анализ.¹⁵

В Закона за счетоводството, в сила от 01.01.2016 г., който въвежда изискванията на *Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно годишните финансови отчети, консолидираните финансови отчети и свързаните доклади на някои видове предприятия*¹⁶, са посочени облекчения за съставяне и публикуване на финансовите отчети на микропредприятия – предприятия, които към 31 декември на текущия отчетен период не надвишават най-малко два от следните показатели: 1. балансова стойност на активите – 700 000 лв.; 2. нетни приходи от продажби – 1 400 000 лв.; 3. средна численост на персонала за отчетния период – 10 души. Техните годишни финансови отчети могат да се състоят само от съкратен баланс по раздели и съкратен отчет за приходите и разходите. Те са задължени да **публикуват единствено съкратения баланс**. Това означава, че нямат задължение да съставят отчет за паричните потоци, отчет за собствения капитал и приложение. Съкратеният баланс, който трябва да се състави от микропредприятията, има следния вид:

¹⁵ Вейсел, А. Някои проблеми при анализа на финансовите отчети на микропредприятията, статия, колективна монография „Икономиката на България и Европейския съюз: финанси, счетоводство, финансов контрол”, том 2, София, с. 41 – 52.

¹⁶ Закон за счетоводството. В сила от 01.01.2016 г., обн., ДВ. бр. 95 от 8 декември 2015 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 19 от 5 март 2021 г. Допълнителни разпоредби, параграф 2.

**Съкратен счетоводен баланс съгласно чл. 29, ал. 4 от Закона
за счетоводството**

Таблица № 1

СЧЕТОВОДЕН БАЛАНС

на

към

Актив			Пасив		
Раздели, групи, статии	Сума (в хил. лв.)		Раздели, групи, статии	Сума (в хил. лв.)	
	Текуща година	Предх. година		Текуща година	Предх. година
А. Записан, но невнесен капитал			А. Собствен капитал		
Б. Нетекущи (дъл- готрайни) активи			Б. Провизии и сходни задължения		
В. Текущи (крат- котрайни) активи			В. Задължения		
Г. Разходи за бъдещи периоди			Г. Финансирания и приходи за бъдещи периоди		
Сума на актива (А + Б + В + Г)			Сума на пасива (А + Б + В + Г)		

Дата на съставяне: Съставител: Ръководител:

За анализа на финансовите отчети се използват редица показатели. Най-общо при увеличаване на собствения капитал, т.е. при увеличаване на активите и намаляване на пасивите, се прави извод, че се подобрява финансовото състояние на предприятието. Увеличаването на приходите и/или намаляването на разходите показва подобряване на финансовия резултат.

От съкратения баланс по раздели за микропредприятия не може да се оцени финансовият резултат (посредством базата на начисляването и миналите парични потоци). Възможно е да се направи само общ извод за финансовото състояние. На практика обаче е необходимо да се проучват причините за измененията. Това най-често става чрез анализа на коефициентите. С тях се изследват рентабилността, ликвидността, обрачаемостта и други. Прилагат се например коефициентите за: рентабилност на база активи (Return on Assets), рентабилност на база приходи от продажби (Profit Margin), рентабилност на база собствен капитал (Return on Equity), обща ликвидност (Current Ratio), бърза ликвидност (Quick Ratio/Acid-Test Ratio), абсолютна ликвидност (Cash Ratio), оборот на активите (Total Asset Turnover), период на събиране на вземанията от клиенти (Accounts Receivable Turnover in Days), период на плащане на задълженията към доставчици (Accounts Payable Turnover in

Days), продължителност на оборота на материалните запаси в дни (Inventory Turnover in Days) и много други. Но тези коефициенти не могат да се изчисляват по данните от съкратения баланс по раздели. Така финансовите отчети на микропредприятията не може да се използват за анализ и вземане на икономически решения от потребителите.

Микропредприятията могат доброволно да публикуват допълнителна информация, включително баланс и отчет за приходите и разходите, които не са съкратени. Но дори това не е достатъчно за качествен анализ, защото не може да се придобива разбиране за счетоводните политики, които се **оповестяват** в компонента „приложение“ на годишния финансов отчет.

Счетоводните политики имат изключително голямо значение за разбиране на отчетите. Затова се твърди, че анализът на финансовите отчети включва, освен финансов анализ, и счетоводен анализ.¹⁷ Финансовият анализ на отчетите представлява оценяване на финансовите резултати и финансовото състояние чрез изследване на рентабилността, ликвидността, обрачаемостта, финансовата стабилност, пазарната оценка и други. Счетоводният анализ включва оценка на влиянието на счетоводните политики върху финансовите отчети и се извършва преди финансовия.

Анализираните разпоредби показват, че качеството на НСС е ниско. Това води до влошаване на финансовата отчетност.

Възможности за подобряване на стандартизацията в счетоводството

Стандартизацията в счетоводството в България може да се подобри чрез преработване на съществуващите стандарти или чрез приемане на МСФО за МСП, предназначен за предприятия, които в много страни се определят като МСП, частни предприятия и предприятия, които не се отчитат публично.

Посочените пропуски в националните стандарти, които досега не са отстранени, позволяват да се твърди, че трудно може да се очаква значително подобрене. Затова е по-подходящо да се прилага **МСФО за МСП**. Според някои европейски държави, като Франция, Германия, Италия и Испания, този стандарт не е необходим, защото те имат създадени добри национални счетоводни регулации.¹⁸ Но може да се приеме, че е по-добро решение за по-малките страни без добри традиции.¹⁹

¹⁷ Subramanyam, K., J. Wild. Financial Statement Analysis. New York, McGraw-Hill/Irwin, 2009, p. 10 – 15.

¹⁸ Свраков, А. Какво се промени с новото счетоводно законодателство? – списание ИДЕС, бр. 3/2016, с. 5 – 6; Костов, Б. и М. Николов. Бъдещето пред одита и счетоводството в България – перспективите в развитието на професията. Одитът в България. София, 2012, с. 185 – 194, с. 187.

¹⁹ Желар, Ж. Национални органи, регулиращи стандартите и МСФО: новата ситуация през май 2013, списание ИДЕС, бр. 4/2013, с. 7.

МСФО за МСП е издаден през 2009 г. Първият цялостен преглед на стандарта започна през 2012 г., който доведе до измененията от 2015 г., в сила от 01.01.2017 г.²⁰ През м. януари 2020 г. се постави началото на втория преглед. Публикувано е искане за предоставяне на информация, за да се потърсят мнения дали и как да се приведе стандартът в съответствие с МСФО.²¹ Проектът все още не е приключен.

МСФО за МСП има редица предимства, които могат да се представят, както следва:²²

- той е съкратен вариант на МСФО (вкл. МСС) с обем 250 страници;
- разработен е върху основата на МСФО, които се базират на единна теория на финансовото счетоводство, включена в концептуална рамка;
- предназначен е конкретно за МСП, които изготвят финансови отчети с общо предназначение;
- има по-голяма стабилност – актуализира се веднъж на три години при необходимост;
- признат е в много държави.

В случая **съкратен вариант** не означава само изключване на текстове от МСФО, подобно на НСС, или съкращаване на баланса и отчета за приходите и разходите, както са посочени в *Директива 2013/34/ЕС* и Закона за счетоводството. В стандарта **не са включени всички теми и методи на отчитане** от МСФО. Не са регламентирани въпросите, които се отнасят за публични предприятия, като отчитане по сегменти, междинно отчитане и доходи на акция. При алтернативни методи в МСФО са приети по-лесните за прилагане, например само моделът на цената на придобиване при последващо отчитане на нематериални активи.²³ Опростени са изискванията за признаване и оценяване, например полезният живот на репутацията не следва да надвишава 10 години, всички научноизследователски и развойни дейности се отчитат като текущи разходи, ограничено се прилага справедливата стойност в земеделието, всички разходи по заеми се отчитат като текущи разходи. Те са систематизирани в следващата таблица.

²⁰ <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/2019-comprehensive-review-of-the-ifrs-for-smes-standard/#about> [Accessed September 1, 2022].

²¹ <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/2019-comprehensive-review-of-the-ifrs-for-smes-standard/#project-history> [Accessed September 1, 2022].

²² <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/groups/smes/presentations/ifrs-for-smes-presentation-bulgaria-oct-2012.pdf> [Accessed September 1, 2022].

²³ В МСФО за МСП от 2009 г. преоценената стойност не се допускаше и за последващо оценяване на имоти, машини и съоръжения. Този метод е включен в преработения стандарт, в сила от 2017 г., по искане на заинтересованите страни, защото в някои държави предприятията имат задължение да преоценяват своите дълготрайни материални активи.

Сравнение на някои изисквания за отчитане по МСФО и МСФО за МСП

Таблица № 2

Тема	МСФО	МСФО за МСП
Последващо оценяване на нематериални активи	Избира се моделът на цената на придобиване или моделът на преоценената стойност (МСС 38, § 72). Амортизируемата сума на нематериален актив с ограничен полезен живот се разпределя на систематична база за периода на неговия полезен живот (МСС 38, § 97). Нематериален актив с неограничен полезен живот не се амортизира. Тества се за обезценка (МСС 38, § 107, 108).	По цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и всички натрупани загуби от обезценка (§ 18.18). Когато не може да се направи надеждна оценка на полезния живот, срокът се определя като най-добрата приблизителна оценка, но не следва да надвишава 10 години (§ 18.20). Всички нематериални активи следва да бъдат разглеждани като имащи ограничен полезен живот (§ 18.19).
Последващо оценяване на репутацията	Репутацията се проверява за обезценка на ниво, което отразява начина, по който предприятието ръководи своята дейност, и с което естествено се свързва репутацията (МСС 36, § 82).	По цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и натрупани загуби от обезценка. Когато не може да се направи надеждна оценка на полезния живот, срокът се определя като най-добрата приблизителна оценка, но не следва да надвишава 10 години (§ 19.23).
Отчитане на разходите за научноизследователска и развойна дейност	Разходите за научноизследователска дейност се признават като разходи в момента, в който са направени. Разходите за развойна дейност се признават като нематериален актив, ако може да се докажат посочените в стандарта условия (МСС 38, § 55, 57).	Всички разходи за научноизследователска и развойна дейност се признават като разход в момента, в който са направени, освен когато формират част от себестойността на друг актив, който отговаря на критериите за признаване (§ 18.14).
Оценяване на биологични активи	Биологичният актив се оценява при първоначалното признаване и към датата на всеки баланс по справедлива стойност, намалена с разходите за продажба, с изключение на случая, при който справедливата стойност не може да бъде надеждно оценена (МСС 41, § 12)	По справедлива стойност, намалена с разходите по продажбата (§ 34.4). Когато справедливата стойност не може лесно да бъде определена без неоправдани разходи или усилия, се оценява по себестойност, намалена с натрупаната амортизация и натрупани загуби от обезценка (§ 34.8).

Тема	МСФО	МСФО за МСП
Оценяване на земеделска продукция	Земеделската продукция, прибрана от биологичните активи на предприятието, се оценява по справедлива стойност в момента на прибиране на реколтата, намалена с разходите за продажба (МСС 41, § 13).	По справедлива стойност, намалена с приблизително оценените разходи по продажбата в момента на прибиране на реколтата. Тази оценка представлява себестойността към тази дата, когато се прилага <i>Раздел 13 – Материални запаси</i> (§ 34.9).
Признаване на разходите по заеми	Разходите по заеми за отговарящия на условията актив се капитализират. Другите разходи по заеми се признават като разход в периода, в който те са извършени (МСС 23, § 8).	Като разход в печалбата или загубата в периода, в който са понесени (§ 25.2).

От таблицата се вижда, че разпоредбите на МСФО за МСП са насочени към опростяване на отчетността. По този начин се намалява административната тежест за МСП, без това да влошава качеството на финансовите отчети.

Съгласно параграф 3.17 от МСФО за МСП **пълният комплект финансови отчети** на предприятието следва да включва:

- (а) отчет за финансовото състояние към отчетната дата;
- (б) един от следните два отчета: един-единствен отчет за всеобхватния доход за отчетния период, показващ всички признати за периода статии на доходи и разходи, включително статиите, признати при определяне печалбата или загубата (което представлява междинен сбор в отчета за всеобхватния доход) и статиите на друг всеобхватен доход; или отделен отчет за доходите и отделен отчет за всеобхватния доход. Ако дадено предприятие избере да представи както отчет за доходите, така и отчет за всеобхватния доход, отчетът за всеобхватния доход започва с печалбата или загубата, след което показва статиите на друг всеобхватен доход;
- (в) отчет за промените в собствения капитал за отчетния период;
- (г) отчет за паричните потоци за отчетния период;
- (д) пояснителни приложения, представляващи обобщение на значимите счетоводни политики и друга пояснителна информация.

От тази разпоредба се установява, че дори най-малките предприятия са задължени да представят всички компоненти на отчетите. Не се допуска съкращаване на баланса (отчета за финансовото състояние) и отчета за приходите и разходите (отчета за всеобхватния доход), както и непредставяне на отчет за паричните потоци и приложение. По-малките предприятия имат ограничен брой статии. Затова не е необходимо те да се обединяват в раздели и групи.

В Съвета по международни счетоводни стандарти са получени предложения от някои заинтересовани страни за отпадане на отчета за паричните потоци. Мотивите са, че неговото изготвяне е обременяващо, а информацията не е полезна.²⁴ Но според кредиторите и доставчиците този компонент е полезен и се използва от тях. Съветът отбелязва, че съставянето му не отнема значително време и ресурси. Това е така особено когато се използва косвеният метод за представяне на паричните потоци от оперативната дейност. Той се основава на информацията от отчета за финансовото състояние и отчета за всеобхватния доход. Затова в параграф 7.7 от стандарта е посочено, че предприятията представят паричните потоци от оперативна дейност, като използват:

- (а) косвения метод, при който печалбата или загубата се коригира по отношение на ефекта от непаричните сделки, отсрочените или начислени минали или бъдещи парични постъпления или плащания във връзка с оперативната дейност и на приходните или разходните позиции, свързани с инвестиционни или финансови парични потоци; или
- (б) прекия метод, при който се оповестяват главните групи от брутни парични постъпления и брутни парични плащания.

Косвеният метод, който не е позволен по НСС, се представя като първи метод, защото е по-лесен за прилагане.

Пояснителните приложения също са задължителни за всички предприятия. Облекчението е в тяхното намаляване. МСФО за МСП изисква само 10% от задължителните оповестявания по МСФО.

Според параграф 8.1 от стандарта пояснителните приложения съдържат информация в допълнение към информацията, представена в отчета за финансовото състояние, отчета за всеобхватния доход, отчета за доходите (ако такъв се представя), комбинирания отчет за доходите и неразпределената печалба (ако такъв се представя), отчета за промените в собствения капитал и отчета за паричните потоци. Те представляват текстови описания или разбивка на позициите, посочени в тези отчети и информация за позициите, които не отговарят на условията за признаване в тях. Представят се в следния ред:

- (а) изявление, че финансовият отчет е изготвен в съответствие с МСФО за МСП;
- (б) обобщение на прилаганите важни счетоводни политики;
- (в) подкрепяща информация за представените във финансовия отчет статии по реда, по който всеки отчет и всяка статия на отделен ред са представени; и
- (г) всякакви други оповестявания.

²⁴ Basis for Conclusions on Exposure Draft. IFRS for Small and Medium-sized Entities, International Accounting Standards Board, February 2007, BC95-BC96, <https://www.ifrs.org>.

Подходът при съкращаване на пояснителните приложения може да се илюстрира чрез разпоредбите за материалните запаси. МСС 2 *Материални запаси* изисква следните оповестявания:

- счетоводната политика, приета при оценката на материалните запаси, включително и използваните методи за изписване на себестойността;
- общата балансова сума на материалните запаси и балансовата сума по класификационни групи, подходящи за предприятието;
- балансовата сума на материалните запаси, отчитани по справедлива стойност, намалена с разходите за продажба;
- сумата на материалните запаси, призната като разход за периода;
- сумата на всяка обезценка на материалните запаси, която е призната като разход за периода;
- сумата на всички обратно възстановени обезценки, които са признати като намаление на сумата на материалните запаси, признати като разход за периода;
- условията и събитията, довели до обратно възстановяване на обезценки на материални запаси;
- балансовата сума на материалните запаси, които са дадени в залог за обезпечаване на пасиви;
- информацията, касаеща балансовите суми по отделни видове материални запаси и границите на промените в тези активи (стоки, производствени запаси, материали, незавършено производство и готова продукция);
- сумите на материалните запаси, признати като разход за периода, които често се отнасят към себестойността на продадената продукция, съставляват тези разходи, преди това включени в оценката на материални запаси, които са вече продадени и неразпределени общи разходи, както и наднормативните суми на производствени разходи за материални запаси.

Според МСФО за МСП трябва да се представи само следната информация относно тези активи:

- счетоводната политика, приета при оценката на материалните запаси, включително и използваните методи за изписване на материалните запаси;
- общата балансова сума на материалните запаси и балансовата сума по класификационни групи, подходящи за предприятието;
- сумата на материалните запаси, призната като разход за периода;
- загубите от обезценка, признати или сторнирани в печалбата или загубата;
- общата балансова стойност на материалните запаси, заложените като обезпечение на задължения.

Пояснителните приложения са важни за разбирането на другите компоненти. Например салдата на материалните запаси и разходите за материали зависят от използваните методи за изписване. Затова тяхното изключване от отчетите не е облекчение. Без тях финансовите отчети не са уместни, т.е. не могат да се използват за вземането на решения.

МСФО за МСП се **базират на МСФО**. В това отношение в параграфи П5 – П9 е посочено следното:

- *Съветът по международни счетоводни стандарти* постига целите си преди всичко чрез разработване и публикуване на МСФО и популяризиране използването на тези стандарти във финансовите отчети с общо предназначение и другото финансово отчитане;
- МСФО са създадени да се прилагат спрямо финансови отчети с общо предназначение и другото финансово отчитане на всички ориентирани към печалба предприятия; целта на финансовите отчети е да предостави информация за финансовото състояние, резултатите от дейността и паричните потоци на дадено предприятие, която е полезна за тези потребители при вземането на икономически решения;
- Публикува се също така отделен стандарт, предназначен да бъде прилаган по отношение на финансовите отчети с общо предназначение и друго финансово отчитане на предприятия, които в много страни се определят с разнообразни термини, включително МСП, частни предприятия и предприятия, които не се отчитат публично. Този стандарт е МСФО за МСП.

Според параграфи 10.4 – 10.6 от МСФО за МСП²⁵, ако в стандарта не се разглежда дадена сделка, друго събитие или условие, ръководството на предприятието следва да използва преценката си за разработване и прилагане на счетоводна политика, имаща за последиствие информация, която е:

- (а) уместна за нуждите от вземане на икономически решения от потребителите и
- (б) надеждна по отношение на това, че финансовите отчети:
 - представят достоверно финансовото състояние, финансовите резултати от дейността и паричните потоци на предприятието;
 - отразяват икономическата същност на сделките, други събития и условия, а не просто правната форма;
 - са неутрални, т.е. непредубедени;
 - са предпазливи; и
 - са пълни във всички съществени аспекти.

²⁵ International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs). International Accounting Standards Board, 2015, <https://www.ifrs.org>.

Изследванията показват, че страните, които прилагат МСФО, и тези, които не са в състояние да разработят свои собствени национални стандарти, са по-склонни да приемат МСФО за МСП.²⁷ Те са подходящи за прилагане и в България. Не е необходимо да се издават национални стандарти, съответстващи на международните, или да се преработват действащите, когато *Съветът по международни счетоводни стандарти* разработва и актуализира стандарти за по-малките предприятия.

Заклучение

Въз основа на изследването могат да се направят следните по-важни изводи:

1. Чрез МСФО се постига по-голяма съпоставимост на финансовите отчети, подобрява се качеството на отчетността и функционирането на капиталовите пазари. Но при тях балансът между ползите и разходите е неблагоприятно повлиян от честите промени и сложността особено относно оповестяванията. Поради това в повечето страни се прилагат по-опростени стандарти за предприятия, които не се отчитат публично.

2. НСС са остарели, защото се основават на МСФО от началото на XXI век. Те съдържат редица неточности, които се дължат на грешки в превода и неразбиране подхода на международните стандарти.

3. Съкратените финансови отчети, които се съставят съгласно *Директива 2013/34/ЕС* и Закона за счетоводството, не могат да се използват за вземане на икономически решения.

4. МСФО за МСП е подходящ стандарт за всички предприятия, които не се отчитат публично. При него се използват предимствата на МСФО без ненужна административна тежест.

5. Стандартизацията в счетоводството в България може да се подобри чрез приемане на МСФО за МСП.

²⁷ Kaya, D. and M. Koch. Countries' adoption of the International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs) – early empirical evidence. *Accounting and Business Research*, Volume 45, 2015 – Issue 1.

Библиографска справка

1. Бъчварова, М. Търговскоправен контекст на развитието на счетоводството в България, списание ИДЕС, Извънреден брой, 2021.
2. Вейсел, А. Някои проблеми при анализа на финансовите отчети на микропредприятията, статия, колективна монография „Икономиката на България и Европейския съюз: финанси, счетоводство, финансов контрол”, Том 2, София, с. 41 – 52.
3. Вейсел, А. Проблеми при прилагане за първи път на Националните счетоводни стандарти, студия, Годишник на ИДЕС, София, 2016, с. 189 – 214.
4. Динев, М. Съвременни проблеми на счетоводството, Годишник на ИДЕС, София, 2013, с. 7 – 28.
5. Желар, Ж. Национални органи, регулиращи стандартите и МСФО: новата ситуация през май 2013, списание ИДЕС, бр. 4/2013.
6. Закон за счетоводството. В сила от 01.01.2016 г., обн., ДВ, бр. 95 от 8 декември 2015 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 19 от 5 март 2021 г.
7. Костов, Б. и М. Николов. Бъдещето пред одита и счетоводството в България – перспективите в развитието на професията. Одитът в България. София, 2012, с. 185 – 194.
8. Международни счетоводни стандарти, приети с Регламент № 1126/2008 на Комисията от 3 ноември 2008 г., публикуван в Официален вестник на Европейския съюз от 29.11.2008 г., посл. изм., Регламент (ЕС) 2021/1421 на Комисията от 30 август 2021 година, публикуван в Официален вестник на Европейския съюз от 31.08.2021 г. Консолидиран текст, публикуван в сайта на Официалния вестник на Европейския съюз. Дата на документа: 01.01.2022 г.
9. Национални счетоводни стандарти, обн., ДВ, бр. 30 от 7 април 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм., ДВ, бр. 86 от 26 октомври 2007 г., в сила от 1 януари 2008 г., изм. и доп., ДВ, бр. 3 от 12 януари 2016 г., в сила от 01.01.2016 г., изм., ДВ, бр. 15 от 19 февруари 2019 г.
10. Савова, К. Историческа ретроспекция и тенденции в развитието на Националните счетоводни стандарти в България. Научни трудове на УНСС. София, ИК – УНСС (1) 2022, с. 311 – 322.
11. Свраков, А. Какво се промени с новото счетоводно законодателство? – списание ИДЕС, бр. 3/2016.
12. Свраков, А. Развитие на счетоводното законодателство в България, списание ИДЕС, Извънреден брой, 2021.
13. Стратегия за развитието на ИДЕС през периода до 2028 година, приета от Общото събрание на ИДЕС на 13.01.2020 г.

14. *Basis for Conclusions on Exposure Draft. IFRS for Small and Medium-sized Entities*, International Accounting Standards Board, February 2007, <https://www.ifrs.org>.
15. *Conceptual Framework for Financial Reporting*, March 2018. Issued by the International Accounting Standards Board, <https://www.ifrs.org>.
16. *IFRS Standards*. Issued on 1 January 2022, International Accounting Standards Board, <https://shop.ifrs.org> [Accessed September 1, 2022].
17. *International Accounting Standards*. International Accounting Standards Committee. London, 1991.
18. *International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs)*. International Accounting Standards Board, 2015, <https://www.ifrs.org>.
19. Kaya, D. and M. Koch. *Countries' adoption of the International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs) – early empirical evidence*. *Accounting and Business Research*, Volume 45, 2015 – Issue 1.
20. Subramanyam, K., J. Wild. *Financial Statement Analysis*. New York, McGraw-Hill/Irwin, 2009, p. 10 – 15.
21. <https://www.ifac.org/what-we-do/global-impact-map> [Accessed September 1, 2022].
22. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/groups/smes/presentations/ifrs-for-smes-presentation-bulgaria-oct-2012.pdf> [Accessed September 1, 2022].
23. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/groups/smes/presentations/presentation-webinar-for-jicpa.pdf> [Accessed September 1, 2022].
24. <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/2019-comprehensive-review-of-the-ifrs-for-smes-standard/#about> [Accessed September 1, 2022].
25. <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/2019-comprehensive-review-of-the-ifrs-for-smes-standard/#project-history> [Accessed September 1, 2022].
26. <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/why-global-accounting-standards/> [Accessed September 1, 2022].